

EDUARD HERCIGONJA

O 75. GODINI ŽIVOTA I IZLASKU KNJIGE:

NA TEMELJIMA HRVATSKE KNJIŽEVNE KULTURE*

Mateo ŽAGAR, Zagreb

Knjiga »*Na temeljima hrvatske književne kulture*«, s podnaslovom *Filološko-medievističke rasprave* (Matica hrvatska 2005, urednica Jelena Hekman, 774 str.) akademika Eduarda Hercigonje, dugogodišnjeg predstojnika Katedre za staroslavenski jezik i hrvatsko glagoljaštvo zagrebačkog Filozofskoga fakulteta, i uvjerljivo našeg najtemeljitijeg poznavatelja hrvatske srednjovjekovne pisane riječi, u našoj je filologiji izniman događaj. I svojim opsegom i svojim intenzitetom zahvata ona nadmašuje filološke standarde kojima smo u posljednje vrijeme često svjedoci. Razvoj nacionalne kulture pisane riječi ne tumači autistično, nego ga nužno stavlja u odnose s dvama civilizacijskim krugovima, »dvjema Europama«, na rubovima kojih se formirala, uspostavljajući novu, posebnu vrijednost, prepoznatljivu upravo po tome dinamičnome prožimanju, pri čemu će postupno jačati orijentacija prema zapadnoeuropskim uzorima, uz slabljenje, ali ipak i znatno čuvanje tradicija naslijeđenih iz bizantskoga europskoga pola (ponajviše kroz uporabu glagoljičnog i ćiriličnog pisma, te staroslavenskog jezika u posebnoj – hrvatskoj redakciji).

Pošto se u prvoj polovici XX. st. proveo svojevrsan raspad slavistike kao cjelovite znanosti (čijem smo dovršenju procesa na početku XXI. st. upravo svjedoci), nakon naraštaja E. Hercigonje nastupilo je vrijeme usitnjivanja paleoslavistike i medievistike: posve su, naime, rijetki primjeri i ne samo u našoj sredini da se još tko podjednakim intenzitetom bavi i književnom poviješću i jezikoslovnim (stilističkim) problemima, povijesnim i kulturološkim okolnostima,

* Ovaj je tekst izrečen na predstavljanju knjige u povodu 75. rođendana Eduarda Hercigonje.

da iznimno dobro poznaje indoeuropeistiku, usporedbenu slavensku gramatiku, da je upućen u teoriju književnosti, razvoj lingvističkih teorija itd.

Pretpostavka je tako za razgovor o ovoj knjizi podsjećanje na dosadašnji Hercigonjin doprinos, koji je — bez ikakve sumnje — obilježio našu glagoljašku, pa i uopće medievističku filologiju u drugoj polovici XX. st. Naime, ova njegova posljednja u nizu autorska knjiga uglavnom sabire rasprave objavljivane u hrvatskoj i stranoj periodici kroz posljednja desetljeća (naime, od 20 uključenih rasprava, dvije dosad nisu objavljivane). Riječ je o radovima koji su uglavnom pratili stvaranje njegove kapitalne »*Povijesti hrvatske srednjovjekovne književnosti*«, i jednako tako značajne knjige još proširenijih okvira »*Tropismena i trojezična kultura hrvatskoga srednjovjekovlja*«, i bili zapravo pretpostavka, nužni suputnici, utemeljena pregleda književnog stvaralaštva, baza na kojoj je autor mogao sazdati spomenute izrazito autorski obilježene priručnike. Zsigurno, put je bio i obrnut: sastavljanje povijesti književnosti poticalo je autora da pronikne u pojedine, još neosvijetljene opuse, da zagleda u nepročitane materijale, da posegne za radovima starijih, katkad gotovo zaboravljenih istraživača, da pronalazi u povijesti standardizacije jezika i slijedu književnostilskih formacija »karike koje nedostaju«.

Knjiga s ovih dvadeset rasprava obaseže više od 700 stranica gustoga teksta, podijeljena je u pet cjelina koje odslikavaju i tematsko-metodološke grozdove Hercigonjinih istraživanja. Svaki bi rad ovdje zavrijedio potanji prikaz, jer se najčešće i ne može njihov doprinos svesti tek na nekoliko rečenica, ali prostor to ne dopušta. Nastojat ću stoga uputiti na osnovne doprinose svakog rada u odnosu na sveukupnost opusa našeg svečara. Nije moguće izdvojiti ni pojedine radove, jer su iznimno pomno odabrani, a svaki — pa bio izvorno i u formi recenzije, a ne izvornoga znanstvenog rada — predstavlja jedan mali filološki kozmos, i po širini i po intenzitetu zahvata. Predstavljam stoga svaki rad, i to redom njegova uvrštavanja u knjigu.

U prvome bloku koji se naziva »*Kulturnopovijesne teme*«, uvršteno je šest rasprava: svakako je najzanimljivija ona koja se ovdje i prvi put objavljuje: »*Hrvatska glagoljica u zapadnoeuropskoj (francuskoj i talijanskoj) znanstvenoj literaturi i enciklopedistici od XVI. do XVIII. stoljeća*«, gdje je autor precizno, na pedesetak stranica (što bi već i samo po sebi moglo biti polovicom neke manje knjige) nabrojio primjere koji nas prvi put informiraju u kolikoj je mjeri hrvatska glagoljica bila poznata u to doba, kada se formira europska enciklopedistika, ondašnjim vrhunskim europskim intelektualcima. Poznavanje potaknuto širenjem hrvatskoga tiska, i dalje se kroz tisak, i to u znatno većim nakla-

dama, nastavlja širiti Europom. Osobito je vrijedno da se pritom, uz precizan opis i komentar konteksta u kojem se ti zapisi nalaze (npr. usporedbe s uporabom ćirilice, prostorna određenja uporabe glagoljice, pokušaji rekonstrukcije njezina podrijetla, osobito u sjeni Sv. Jeronima; njezina imena, razvoja slovnih oblika i sl), donose i preslici pronađenih izvornika. Za razumijevanje ondašnje posebnosti hrvatske kulture ključna je Hercigonjina rečenica, koja se — toliko osebujno za našeg autora — nalazi u bilješci (»fusnoti«): »Hrvatski je duhovni prostor prema tomu jedina zona europskoga kulturnog pejzaža — zapadnog i istočnog — u kojoj ne postoji grafijska isključivost, već supostoje i isprepleću se uporabno sva tri pisma: latinica, glagoljica i ćirilica.« (str. 12).

Raspravama o povijesnim, društvenim i kulturnoambijentalnim uvjetima nastanka i razvoja hrvatskoga glagoljaškoga tiska, te o okolnostima tiskanja glagoljskog brevijara iz 1491. g. Hercigonja je pokazao, na tragu i svojih još starijih istraživanja (predstavljenima u knjizi »*Nad iskonom hrvatske knjige*«), kolika je bila snaga naših glagoljaša, i materijalna i obrazovna, kada su europskoj civilizaciji prvi tiskom predstavili hrvatsku kulturu — knjigom — i to *Misalom* — pisanim glagoljicom. Hercigonja, i na temelju radova svojih prethodnika, Josipa Hamma i Vjekoslava Štefanića, nabraja povijesne pokazatelje razgranatosti školstva među glagoljašima čije je djelovanje — kako osobito ističe — horizontalno usmjereno, podsjeća na visoku razinu prijevoda s latinskog na staroslavenski, na domete glagoljaškog humanizma, funkcionalnu raslojenost glagoljskih tekstova, razgranatu neliturgijsku književnost razvedene stilistike, upućuje na ideološke razloge koji su talijanske historiografe navodili na bitno drugačija tumačenja, pa i na površnost nekih naših filologa do kojih su nove spoznaje sporo dopirale, ili pak nikada i nisu stigle. Tu su vrlo zanimljivi i primjeri koji nam govore kako su se glagoljaši nosili, naspram latinskom svećenstvu, s izazovima opće moralne dekadencije koja je zahvatila Europu u XV. i XVI. st. Slika materijalnog, pa i duhovnog siromaštva naših glagoljaša u nekih filologa i povjesničara (Farlatija, Š. Ljubića...) mogla se stoga oslanjati samo na stanje iz vremena nazadovanja, ponajviše iz XVII. i XVIII. st., nipošto ne iz vremena kada su se tiskale inkunabule.

Pišući o *Listini Kulina bana* (koja nikako da stekne čvrst status u povijesti hrvatske pismenosti, no ne – dakako – nužno i samo hrvatske), Hercigonja — u skladu sa svojom već dobro poznatom metodologijom — istražuje jezičnu stilizaciju ovog »tipičnog ugovora sa zakletvom koji je Dubrovačka komuna sklapala s vladarima u zaleđu« (133), te prepletanje narodnog jezika s crkvenoslavenskim, što ovu listinu bitno razlikuje od istodobnih raških zakonskih tekstova.

Koliko Hercigonja probija uvriježene razdiobe znanstvenih publikacija, odlično se vidi u tekstu posvećenom znamenitim »*Glagoljskim natpisima*« Branka Fučića. Izvorno zacijelo zamišljen kao recenzija, on prerasta u svojevrsan »znanstveni esej«; na temelju ondje predočenoga kataloga, čemu je Fučić pridružio paleografski i kulturološki opis, Hercigonja niže svoja tumačenja kako bi što bolje upotpunio sliku hrvatskoga glagoljaštva. Nije posrijedi znanstvena rasprava, onako kako to danas određuju »veliki znanstveni administratori«, nego tekst sa znanjem najvišega ranga i znanstvenog nadahnuća, s kojim popis i opis glagoljskih kamenih spomenika dobiva cjelovit smisao.

Dobro je poznato da Hercigonja svojim pogledom na glagoljaštvo i glagolizam izlazi iz srednjovjekovnih okvira, i da ga prati takorekuć do suvremenosti. Jedan od svojih radova uglavnom paleografske odnosno grafolingvističke tematike posvetio je zborniku fra Marka Kuzmića, zadarskog glagoljaša iz XVIII. st, koji je pišući hrvatskim jezikom nastojao urediti naslijeđeno glagoljsko pismo (ponajprije na razini grafem – fonem), svjestan svih mana koje nosi latinična grafija u bilježenju posebnih hrvatskih tj. slavenskih glasova. Pošto smo se u prethodnim radovima upoznali sa stremljenjima glagoljaša zlatnoga doba, vrlo je zanimljivo vidjeti kako je glagoljica funkcionirala u razdoblju dekadencije, kada je — stotinjak godina prije Gajeve reforme — već bilo jasno da je latinica osvojila najširi prostor hrvatske kulture, i da glagoljica u tom smislu više zapravo i nema šansi.

Druga cjelina (s tekstološkim raspravama) započinje vrlo poznatom raspravom o »*Acta Croatica*«, kojom je Hercigonja — već na temelju Jagićevih smjernica jasno usmjerio istraživače »lijepje riječi« i prema korpusu pravnih spomenika (u tom je smislu ovdje istaknuo *arengu*, koja se piše po svom kompozicijskom klišeju, kao »svečani pristup pravnome aktu«). Čak je istaknuo kako bi se i u tom smislu mogla konstituirati svojevrsna regionalna tipologija hrvatskih isprava.

Poznatu *glagoljsku listinu iz Kasega* s početka XVI. st, kao »nemimetički, intencionalno izvanknjiževni tekst« koji se ipak »legitimira kao specifični, izvorni fabularnoprozni ostvaraj koji stremi noveli« Hercigonja je prepoznao kao Jollesov jednostavni oblik »kazus«, te tako i na ovaj način dao suvremeni teorijskoknjiževni legitimitet onom pismovnom korpusu kojemu prvotna namjena nije estetski ostvaraj, ali mu je estetski učinak neosporiv, pogotovu s povijesne distance.

Slično je i s *Povaljskom listinom*. Najveći dio rasprave o povaljskim ćirilničnim spomenicima, posvećen je upravo njezinoj književnosnoj dimenziji, analizi stilema na svim razinama lingvističkog opisa, a pogotovu na sintaktičnoj (gdje naprimjer prepoznaje utjecaj romansko-latinskoga rečeničnog ustrojstva). Okvir pak tog opisa upravo je enciklopedistički: o rečenim tekstovima doznajemo sve, i o povijesti njihova pronalaska i istraživanja (uza sve pouzdane bibliografske podatke), o povijesnim okolnostima njihova pisanja; o gramatici, leksiku i o grafiji. Štoviše, u jednoj bilješci opsežno polemizira s Pavlom Ivićem o samosvojnosti bosančice odnosno hrvatske ćirilice. Posrijedi je zapravo prava (pod)rasprava koja bi, uobičajenom veličinom slova, i sama obasezala nekoliko kartica teksta.

Tri rada sastavljena su i tradicionalnim tekstološkim zahvatom, kojemu je osnovni cilj, na temelju uočenih sličnih tekstnih segmenata, na temelju tzv. laka, jezičnih, pa i stilističkih podudarnosti, ustanoviti odnos tekstova i njihovih predložaka, pratiti prostorno širenje, međusobne kulturološke utjecaje, i u tom svjetlu procijeniti kreativan doprinos prepisivača. Tako je E. Hercigonja obradio jedno hrvatsko latinično prikazanje *Muke svete Margarite*, gdje je ustvrdio — polemizirajući s nekim talijanskim filolozima koji su to poricali — njegovu zavisnost o jednom glagoljskom legendarnom predlošku (iz *Dabarskoga brevijara*, iz 1486).

U raspravi o *Viđenju Varuhovu iz Petrisova zbornika* (1468), zbornika koji kao korpus dominira Hercigonjinim stvaralaštvom, ustvrđena je tekstološka veza s ćirilničnim tekstovima koji su posredovali grčki arhetip. Pokazalo se iznova »kako se organizam tekstova uzajamno nadopunjuje i briše nejasnoće među redcima pojedinih verzija« (316).

U trećoj raspravi, o glagoljičnoj verziji pune redakcije *Pavlove apokalipse iz Oksfordskoga kodeksa*, strukturiranoj na više razina (što podrazumijeva i raspravljavanje o fabularnoj strukturi, tekstnom odnosu poznatih inačica, jezičnim i stilskim te grafijskim osobinama), Hercigonja pokazuje kako su starozavjetna apokrifna viđenja — *Enohovo*, *Varuhovo*, *Abrahamovo* (i dr.) elementima svojga sadržaja utjecala na formiranje nekih dijelova *Pavlove apokalipse*. Uza sva ova tri tekstološka rada pridruženi su i sami izvorni transliterirani tekstovi, pa time ovi radovi dobivaju i težinu monografija.

Treći grozd radova s naglašenijom lingvističkom težinom (premda smo se već navikli da Hercigonja jezično uvijek promatra kroz funkciju, i to ne samo obavijesnu) odnosi se uglavnom na zbornički glagoljični korpus. Prva je ras-

prava, o fleksiji pridjeva i zamjenica, po svojoj obuhvatnosti i temeljitosti pravo poglavlje jedne zamišljene povijesne gramatike tih rukopisa, gdje se lingvistički utemeljeno raspravlja o svim razvojnim tendencijama tih deklinabilnih oblika (uz bogato oprimjeravanje i kontrastiranje s naslijeđenim istraživačkim dosegima).

U radu posvećenu pitanju odnosa ikavskog i ekavskog jata u istom korpusu jasno naglašuje kako kombiniranje obiju varijanata nije samo izraz stanja na terenu (*Petrisov je zbornik*, naime, i prepisan na prostoru gdje se prepleću čakavski i kajkavski), nego i namjere prepisivača da pokaže otvorenost prema širem prostoru s čijom se recepcijom računa.

Jezik i stil *Vinodolskog zakona* i stotinu godina mlađeg *Vrbanskog statuta* opisani su u radu u kojem samo zaključak broji 11 stranica, uspoređivani u segmentima sa stanjem u *Zakonu sudnyj ljudem* (ЗАКОНЪ СУДНЫИ ЛЮДЕМЪ) i *Pravdi russkoj* (ПРАВДА РУССКАЪ) (1280. g). Kako to obično bude, Hercigonji konkretni tekstovi služe za uopćena tumačenja, i to uvijek bitna: ustvrdio je, naime — suprotno dotadašnjim tumačenjima (npr. Dalibora Brozovića) da se iz glagoljskih tekstova pravne namjene hibridni, čakavskocrkvenoslavenski jezik, uklanja otprilike na prijelazu XIII. u XIV. st., ali da se otad profilira kao »neka vrsta srednjeg stila« u glagoljaškoj neliturgijskoj književnosti. Dakle prvo se razvio književni jezik (još potkraj XIII. st.) koji je na bio na osnovi čakavskih govora zatvoren crkvenoslavenskim elementima (u statutima, listinama, natpisima, pismima, neliturgijskoj poeziji), a onda se od posljednje četvrti XIV. st. razvija i književni jezik na temelju čakavštine (ponekad i uz udio kajkavskih elemenata) — otvoren crkvenoslavenskim elementima, i to u neliturgijskim zbornicima mlađega tipa.

Jedan od iskoraka iz svoje bazične hrvatskoglagoljske srednjovjekovne tematike, Hercigonja je iskazao baveći se elementima stilskog repertorija *Besjeda* Matije Divkovića, kojima je ovaj bosanski fratar postizao visok stupanj komunikativnosti (slično svojim srednjovjekovnim prethodnicima), bliskosti s duhovnim svijetom svoje pastve za koju je pisao; »obraća joj se shvatljivim ornamentalnim jezikom stilema, figura i tropa; progovara, ako ustreba, i elementima kolokvijalne fraze, narodnog usmenog stvaralaštva, sve u želji da osigura adekvatno primanje i djelovanje poruke« (562). O uspješnosti tih postupaka svjedoče, između ostaloga, i recepcija u duhovno srodnoj glagoljaškoj sredini gdje se njegovi spisi kroz XVII. i XVIII. st. nalaze u prijepisima.

Posljednji rad iz ove skupine posvećen je opusu Franje Glavinića, koji je Hercigonja prepoznao kao svojevrsnu kariku koja nedostaje između književno-jezičnih smjeranja hrvatskih glagoljaša i ozaljskoga kruga, u smislu prožimanja

osobina više jezičnih idioma (u okviru hrvatske trodijalektalnosti) radi prihvatljivosti, veće komunikativnosti na širem prostoru, te kao »amalgamirajuću sponu« između glagoljaškog srednjovjekovlja, tradicije usmene narodne književnosti i novih tendencija hrvatske barokne nabožne proze. Takav prozni izraz iz prve polovice XVII. st. doveo je do »slojevite, iznijansirane i pitoreskne stilematike i leksičkog bogatstva — onoga što sa stanovišta sadašnjosti može, i iz 350-godišnje perspektive, predstavljati izazov suvremenom senzibilitetu, utjecati na konstituiranje novog iskustva o jednom književnom djelu prošlosti kao realnosti koja nije u svemu mrtva« (625).

Pri kraju knjige, u četvrtoj cjelini, nalaze se dva rada posvećena velikanima staroslavistike — Franu Miklošiču i Vatroslavu Jagiću. Obimom su i namjenom različiti. Dok u prvom nastoji kritički, suvremenom slavističkom optikom, prosuditi najveći — staroslavistički dio Miklošičeva korpusa u svim dimenzijama (kulturološkoj, leksikografskoj, jezičnoj, tekstološkoj, paleografskoj; i to sve također s obzirom na tradiciju hrvatskoga glagoljaštva), u drugome ponajviše procjenjuje Jagićev odnos prema neliturgijskoj hrvatskoglagoljskoj literaturi (osobito ističući estetiziran izričaj pravnih pisanih spomenika), još od njegove *Historije književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga* iz 1867, istodobno razmatrajući koliko je Jagićevo uočavanje vrijednosti tih rukopisa ostavilo traga u hrvatskoj filologiji XX. stoljeća. Premda malen, štoviše i najkraći u ovoj knjizi, taj je tekst silno važan, jer pokazuje koliko su Jagićeva načela i njegov zacrtani put hrvatske filologije ostavili traga i u cjelokupnom Hercigonjinu djelu, odnosno izvrsno upućuje na kontinuitet hrvatske filologije, takorekuć od njezinih početaka do danas.

Posljednji rad, izdvojen kao jedini predstavnik pete cjeline, drugi koji se ovdje prvi put objavljuje, posvećen je najstarijem slovenskomu pisanu spomeniku i uopće najstarijem slavenskomu latiničnomu tekstu — *Brižniskim/Frizinškim spomenicima*, i to njihovu II. dijelu, tzv. »Adhortaciji«. Oni, dakako, izravno ne pripadaju hrvatskoj kulturnoj baštini, ali s obzirom na to da se referiraju na ćirilometodsku pismenost, poznavanje koje nam je neophodno da bismo razumjeli i početke vlastite nacionalne pismenosti, i ova je rasprava sasvim prirodan dio knjige u čijem su naslovu istaknuti okviri hrvatske književne kulture. Svojom već verificiranom lingvostilističkom metodom, i to ponajviše na sintaktičnome planu (npr. posve konkretno: pri razmatranju funkcije aorista imperfektivnih glagola), do kraja je uvjerljivo uputio na »povezanost bogate tradicije

ćirilometodske književne škole i *Brižinskih spomenika*« (744), i time znatno pridonio raspravi koju slavisti vode kroz gotovo cijelo XX. stoljeće.

Iako je knjiga podijeljena u pet cjelina, i iako je interesni krug rasprava — kako smo vidjeli — vrlo širok, neosporno je da je rezultat sasvim cjelovit. Promotivši rasprave nastale kroz nekoliko desetljeća, stječe se dojam da je Eduard Hercigonja i na početku svoga znanstvenog puta imao zacrtane staze kojima želi ići. Osim po povodima za pisanje (kojima se često vodio želeći javno pridonijeti obilježavanju obljetnica) i korištenom literaturom, ne može se procijeniti koju je raspravu pisao mladm rukom a koju iskusnijom. Visoke je standarde i zrelost dosegao vrlo rano, već s prvim svojim raspravama. S druge pak strane, strast prema staroj zapisanoj riječi, prema širenju granica znanja, ne napušta ga ni danas; zapravo, sudeći po najmlađem tekstu — onom o europskom poznavanju naše glagoljice — veća je nego ikada.

Svaku profesorovu raspravu obilježuje silna iscrpnost podataka, potreba da se osvijetli kontekst, da se precizno ustanovi granica između naslijeđenog znanja i novog ponuđenog, da se jasno ustvrdi koji je zaključak posve provjerljiv a koji rezultat rekonstrukcijskih metoda. Svi koji poznaju Hercigonjine tekstove znaju da ih sve karakterizira niz bilježaka, koje su katkad toliko opsežne da ih na stranici ima više nego osnovnoga teksta. Kao što sam već i istaknuo, one su nerijetko — podrasprave i prave filološke poslastice; odnosit će se na neki dio tek spomenut u osnovnom tekstu; nerijetko će to biti polemika, ili teorijsko razlaganje, često tek poticaj za nastavak istraživanja. Kroz njih tekst pulsira, kroz njih dolazi do izražaja znanstvenikov lik koji ne kalkulira koliko će truda dozirati, koji daje doslovce sve od sebe, njegova snaga, briga za čitatelja — želja da slučajno nešto ne ostane neizrečeno, a što bi čitatelju moglo biti korisno.

Nema nikakve sumnje, naš je autor i u toj skrbi oko čitatelja iznimno zahtjevan, pravi strogi profesor koji mnogo daje, ali mnogo i traži. Za čitanje njegovih rasprava, gdje se naprimjer svi citati donose u izvornom jeziku i pismu (a to znači bar njih desetak) potrebna je silna koncentracija, spremnost za otvaranje svih svojih kanala učenja, za buđenje dubokih, katkad i potisnutih znanja. Snalaženje među provjerljivim činjenicama olakšano je izvrsnom korekturom, koju je obavio Branko Erdeljac, pa ne postoji strah da bi kakav podatak izgubio na težini zbog moguće nepouzdanosti.

Kada sam jednoj kolegici u inozemstvu javio da je izišla golema knjiga profesorovih rasprava, na čak 700 stranica, ona me posve iznenađeno upitala — tko će takvo što danas čitati, s naglaskom na prilogu »danas«. Ovdje, dakle u

bijelom svijetu, kaže ona, izlaze filološke knjige maksimalno s dvjestotinjak stranica, i to rijetko, to rjeđe što je razdoblje koje se tematizira starije. Nisam znao što da joj odgovorim. Ruku na srce, i sam sam sklon misliti da čitača neće biti mnogo, osim nas istraživača koje je lako pobrojiti, studenata koji pišu seminarske ili diplomske radove, tek pokoji zainteresiran i natprosječno obrazovan laik. No istodobno uvjeren sam da će — uvažimo li protok vremena — ova knjiga okupiti daleko veći čitateljski krug nego mnoge danas i popularnije. Uostalom, snaga izdavača *Matice hrvatske* i razumijevanje urednice ove knjige Jelene Hekman, koja je prepoznala važnost da se filološki radovi okupljaju u knjige, jer im to jamči čvršću poziciju u matičnoj kulturi, kao što i matičnu kulturu čini utemeljenijom, to svakako jamče.

Ako ovo naše vrijeme obilježuje brzina i površnost pisanja, pa je administriranje znanosti postalo važnije od znanstvene kreacije, ako posvuda vlada usitnjenost interesa, ako je suhoparnost pisanja pod izgovorom »čiste znanosti« postala kvaliteta, ako katkad ne razlikujemo znanost od znanja, niti produkciju od reprodukcije, ako je pouzdanost rijetka osobina, ako sve manje istraživača ima snage danima iščitavati literaturu da bi provjerilo neki podatak ili sastavilo bilješku od pola retka, ako je malo tko danas spreman reagirati recenzijama na radove svojih pa i najbližih kolega, ili pratiti obljetnice pisanih spomenika, javno polemizirati, ako znamo da su mnogima interesi zapravo onkraj filologije, onda ova knjiga profesora Eduarda Hercigonje doista nije od ovoga vremena. Svi upućeni znaju dobro koliko joj je to mana, a koliko vrlina.

S a ž e t a k

U prikazu knjige »*Na temeljima hrvatske književne kulture*« (Matica hrvatska, 2005.) autor — kroz pregled ponovno pretisnutih i novih objavljenih radova u knjizi — kritički sagledava svaki pojedini, a i čitav filološki korpus Eduarda Hercigonje, s obzirom na vrijeme u kojem djeluje. Osobito ističe svestranost, širinu, temeljitost i intenzitet znanstvenog pristupa, ističući kako je za sliku hrvatskoga glagoljaštva kakvu danas imamo zaslužan upravo ovaj hrvatski filolog.

S u m m a r y

EDUARD HERCIGONJA

ON THE OCCASION OF 75 YEARS OF HIS LIFE AND THE PUBLICATION OF
HIS BOOK: *On the Foundation of the Croatian Literary Culture*

Each particular chapter as well as the philological corpus as a whole, reprinted or newly published in the book »On the Foundations of the Croatian Literary Culture« by Eduard Hercigonja (Matica hrvatska, Zagreb, 2005) are critically reviewed in the context of his working time frame. It is emphasized that the image of the Croatian Glagolitic heritage we have today is in many instances due to this Croatian philologist's versatility, breadth of vision, thoroughness and intensity of scientific approach.

Pregledni članak

Primljeno: 15. prosinca 2005.

Autor: Mateo Žagar

Filozofski fakultet

Zagreb